

N:o 67.

Uppläst och godkänd hos Första Kammaren den 11 Juni 1883.
— — — — — Andra Kammaren den 11 — —

Riksdagens underdåniga Skrifvelse, angående låneunderstöd för odling af sankta trakter samt understödjande medelst anslag utan återbetalningsskyldighet af torrläggning utaf sådana vattensjuka marker, som utan att kunna med fördel odlas sprida frostskador öfver omgifvande nejd.

(Stats-Utskottets Utlåtande N:o 41 och Memorial N:o 44.)

Till Konungen.

I en den 6 sistlidne Mars till Riksdagen aflåten proposition, har Eders Kongl. Maj:t föreslagit Riksdagen att besluta:

att en särskild fond å 10,000,000 kronor under loppet af tio år bildas med ändamål att genom lån understödja odling af sankta trakter; att till fondens bildande anvisas under tio år från och med år 1884 en million kronor årligen, dock att, om för något af dessa år icke så stort belopp för utlåning erfordras, ett kommande års tillskott må i samma mån höjas;

att de för fondens bildande nödiga medel skola, i den mån de
Bih. till Riksd. Prot. 1883. 10 Saml. 1 Afd. 1 Band. 16 Häft.

här nedan omförmälda inbetalningar å äldre lån icke dertill förslå, af Riksgäldskontoret förskjutas mot godtgörelse af ränta å förskotten;

att från och med år 1885 skola till fonden ingå de till Statskontoret inflytande annuiteter å äldre odlingslån;

att fonden skall af Statskontoret förvaltas;

att Kongl. Maj:t skall ega att, i den mån fondens kapital och sedermera inflytande låneafbetalningar och räntebehållningar dertill lemna tillgång, å fonden anvisa lån för odling af sankta trakter, att utgå enligt följande allmänna vilkor och bestämmelser:

Mom. 1. För hvarje odlingsföretag måste fullständig plan till arbetets utförande jemte beräkning öfver de med så väl torrläggningen som odlingen förenade kostnader vara uppgjord af sakkunnig person och hafva vunnit Kongl. Maj:ts fastställelse.

Mom. 2. Vederbörande, som erhåller lån, är underkastad alla de vilkor och kontroller, som af Kongl. Maj:t pröfvas lämpliga och nödiga.

Mom. 3. Lånet kan af Kongl. Maj:t bestämmas till hela det belopp, hvartill enligt den fastställda arbetsplanen kostnaden för torrläggningen beräknas komma att uppgå; skolande låntagaren genom kontant tillskott, materialier, arbete eller annat bidrag bestrida hvad till företagets fullbordande kan erfordras utöfver det lemnade lånebidraget.

Mom. 4. Skulle sedermera befinnas, att den verkliga kostnaden för arbetets utförande understiger den beräknade, skall, der Kongl. Maj:t icke finner undantag böra ega rum, iakttagas, att det beviljade lånet minskas med så stor del af den ifrågavarande besparingen, som lånet utgjort af den beräknade kostnadssumman; börande förty räken-skaperna af vederbörande intressenter i företaget föras på sådant sätt, att den verkliga kostnaden för företaget må kunna säkert uppskattas.

Mom. 5. Med den, som mot åtnjutande af statslån åtager sig ett odlingsföretag, skall kontrakt i vederbörlig ordning afslutas samt af Kongl. Maj:t eller, efter erhållet bemyndigande, af Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen godkännas. Kontraktet skall innefatta förbindelse för låntagaren dels att, i noggrann öfverensstämmelse med den fastställda arbetsplanen och under skyldighet att dervid vara underkastad vederbörandes kontroll, påbörja och fullborda arbetet inom viss bestämd tid, utan att vidare väcka anspråk på ytterligare bidrag af allmänna medel, och dels att genom egna tillskott utgöra hvad som utöfver statslånet kan erfordras.

Mom. 6. För fullgörande af sådant kontrakt äfvensom för de lyftade statsmedlens återbäring, i fall mot kontraktet brytes, skall ställas

sådan säkerhet, som af Kongl. Maj:t eller, efter erhållet nådigt bemyndigande, af Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen godkännes.

Mom. 7. Lånet må ej till någon del utbekommas förr, än arbetsföretaget blifvit börjadt, hvarefter medlen få successivt och i mån af arbetets fortgång lyftas vid de terminer, som i kontraktet finnas utsatta eller särskildt blifvit bestämda; börande, såvida icke Kongl. Maj:t, med afseende å särskilda förhållanden, pröfvar skäligt annorlunda förordna, någon del af lånet i Statskontoret innestå, intill dess arbetet är afsynadt och godkänt.

Mom. 8. Lånen skola från Statskontoret utbetalas antingen omedelbart eller ock genom Kongl. Maj:ts vederbörande Befallningshafvande; börande, innan större eller mindre del af beviljadt lån utbetalas, hos Statskontoret företes:

a) om arbetets utförande afslutadt och godkänt kontrakt;
b) godkänd säkerhetshandling för samma kontrakts fullgörande eller medlens återbäring;

c) behörigt intyg att arbetet är börjadt;

d) en till Statskontoret eller ordres stäld, af nämnda kontor godkänd skuldförbindelse, som skall innefatta vederbörandes betalningsansvar, intill dess lånet, jemlikt Kongl. kungörelserna af den 13 Juni 1845 och den 3 November 1848, blifvit fördeladt på de hemman, hvilka för återbetalningen skola ansvara, och fördelningen vunnit laga kraft samt uti jordeboken på föreskrifvet sätt antecknats; och

e) af Statskontoret godkänd borgen eller säkerhetshandling för den afgifna skuldförbindelsens uppfyllande.

Mom. 9. De låne- och säkerhetshandlingar, som för låneunderstöds utbekommande till Statskontoret aflemnats, förblifva uti Statskontorets vård; dock skola sådana handlingar, som vederbörande embetsmyndigheter kunna blifva i behof att begagna, till dem på behörig requisition utlemnas.

Mom. 10. I händelse afvikelse, utan dertill erhållen vederbörlig tillåtelse, skett från den fastställda arbetsplanen, eller arbetet, utan af Kongl. Maj:t medgifvet anstånd med detsammans utförande, icke blifvit fullbordadt inom därför bestämd tid, ankommer på Kongl. Maj:t att låta inställa all vidare utbetalning af statslånet samt återfordra hvad deraf uppburits, att på en gång eller successivt till Statskontoret inbetalas inom den tid, som bestämmes af Kongl. Maj:t. Statskontoret bör tillse, att sådan inbetalning ingår i vederbörlig ordning, och skall det åligga vederbörande att å sålunda lyftade och återburna medel jemväl erlægga fem procent årlig ränta från lyftningsdagen, till dess återbetalning sker.

Mom. 11. Alla med låneunderstöd utförda arbeten skola af den eller dem, det åligger, vederbörligen underhållas.

Mom. 12. Å den af Kongl. Maj:t bestämda lånesumman erlägges de första fem åren från första lyftningsdagen icke någon ränta eller kapitalafbetalning, men den för lånen bestämda räntan beräknas å de under tiden lyftade belopp och lägges vid de fem årens slut till den beviljade lånesumman. Å det sålunda uppkommande beloppet erlägges från sjetten året tills lånet blifvit slutbetaldt en annuitet af 10 procent, deraf fem procent ränta. I afseende på sättet och ansvarigheten för dessa inbetalningars verkställande böra lända till efterrättelse ofvan åberopade Kongl. kungörelser af den 13 Juni 1845 och den 3 November 1848.

Mom. 13. Alla kostnader af hvad namn de vara må, som i följd af erhållna lån föranledts för Statskontoret, skola utan undantag bestridas eller godtgöras af låntagaren.

Under förutsättning, att Riksdagen lemnade sitt bifall till bildandet af ifrågavarande fond, på sätt Eders Kongl. Maj:t sålunda ifrågasatt, har Eders Kongl. Maj:t derjemte föreslagit Riksdagen att bemyndiga fullmäktige i Riksgäldskontoret att för beredande af tillgång till de försträckningar till ifrågavarande fond, som komme att åligga Riksgäldskontoret, dels använda den del af den blifvande postsparbankens tillgångar, som enligt Eders Kongl. Maj:ts samma dag till Riksdagen aflåtna nådiga proposition angående bildande af en dylik bank vore afsedd att kunna på sådant sätt göras fruktbarande, samt dels i mån af behof försälja obligationer i svenskt mynt, ouppsägbara från långifvarens sida, men ställda att återbetalas viss kortare tid efter af Riksgäldskontoret verkställd uppsägning.

Sedan ofvan omförmälda Kongl. proposition aflåtits, har i en inom Riksdagen väckt enskild motion föreslagits:

1:o) Att för understödjande af odlingar å mossar, myrar och andra vattendränkta marker inom landet de af Eders Kongl. Maj:t i denna proposition föreslagna bestämmelser måtte blifva gällande för sådana företag, som i samma afdiknings- och odlingsplan omfattade 200 tunnland och deröfver, med den skilnad, att äfven kostnaden för sjelfva odlingen i lånesumman finge inräknas, så vida den i mom. 1 af de af Eders Kongl. Maj:t föreslagna vilkor uppgjorda beräkningen af sakkunnig person visade, att arbetet kunde fullbordas inom en kostnad af 125 kronor per odlingsbart tunnland.

2:o) Att för understödjande af fullständig torrläggning af mossar, myrar och andra vattendränkta marker, som i samma afdiknings-

plan omfattade en areal, understigande 200 tunnland eller för hvilka, der de omfattade större areal, sökanden ej påkallade lån för odlingskostnaden, följande ändringar måtte göras i hvad Eders Kongl. Maj:t föreslagit:

a) att lånesökanden befriades från den i mom. 4 föreskrifna återbäring af lånemedel och i sammanhang dermed skyldighet att föra räkenskaper för kontroll af statens rätt;

b) att lånesökanden befriades från den i 11 mom. honom ålagda skyldighet om underhåll, sedan arbetet blifvit afsynadt och godkändt; och

c) att årliga räntan bestämdes till $4\frac{1}{2}$ procent, och den årliga amorteringen till 10 procent, under de vilkor i öfrigt, som Eders Kongl. Maj:t i mom. 12 föreslagit.

Slutligen har i en annan motion hemstälts, att Riksdagen måtte besluta att förhöja anslaget till befrämjande af utdikningar och vattenaftappningar från sankta moss- och myrmarker för att hufvudsakligen minska frostländigheten, men ock till beredande af odlingsföretag medelst en lånefond af 400,000 kronor, att deraf utlemnas till behöfvande dels understöd utan återbetalning, dels lån med lång återbetalningskyldighet; börande såsom vilkor för låns erhållande den lånesökande förete af vederbörlig landtbruksingeniör uppgjord undersöknings- och afdikningsplan jemte kostnadsräkning, innehållande tillika upplysning om odlingen vore lämplig och fördelaktig.

I betraktande af de upplysningar, som af vederbörande myndigheter lemnats om den högst betydliga areal af jordvidder i vårt land, som, efter föregången utdikning, kunna odlas och derigenom väsentligen öka landets välstånd, men hvilka för det närvarande ligga nästan värdelösa, har Riksdagen, lika med Eders Kongl. Maj:t, funnit det vara af vigt att staten verksammare än hittills befrämjar odlingsarbetet i landet.

Härvid får dock ej förbises, att odlingsföretag af ifrågavarande beskaffenhet icke alltid krönts med framgång. Genom numera ökad teknisk skicklighet och genom tillgången till artificiella gödningsämnen torde visserligen faran för ett misslyckande nu vara vida mindre än

förr, likasom ock de skärpta kontroller och noggranna föregående undersökningar, hvilka Eders Kongl. Maj:t föreslagit, måste kraftigt bidra till säkerheten därför att ett sådant odlingsföretag, som med statslån befrämjas, ock bör leda till det afsedda resultatet; hvarjemte beaktas bör att, på sätt Landtbruksakademiens Riksdagen delgifna underdåniga framställning gifver vid handen, det verksamhetsfält, som här föreligger, är så betydande och de fördelar, som för landet i dess helhet på detta område stå att vinna, så afsevärda, att statens medverkan i ett omfång, som står i rimligt förhållande till ändamålet, ej bör undandragas, om än vid de åtgärder, hvilka staten härutinnan kan vilja vidtaga, en viss försigtighet torde vara af nöden.

I detta hänseende synes det i främsta rummet vara nödvändigt att undvika sådana mått och steg, som skulle kunna leda till en konstlad företagsamhet i större omfång eller med större hastighet än som vore med en sund ekonomisk utveckling förenliga.

Riksdagen kan, med hänsyn härtill, ej annat än biträda den af Eders Kongl. Maj:t uttalade åsigt, enligt hvilken lån bör lemnas till belopp, som motsvarar endast kostnaden för torrläggningen, men icke kostnaden för den egentliga odlingen. Det kan visserligen vara möjligt att, med denna begränsning, månget odlingsarbete, som eljest skulle företagits, ej så snart kommer till utförande, men detta förhållande synes vida att föredraga framför möjligheten deraf att staten genom en allt för långt gången uppmuntran skulle i affärsföretag inleda enskilde, som saknade utväg att sjelfva anskaffa medel till den rent produktiva delen af arbetet. Om staten på sådant sätt lemnade hela det erforderliga förlaget, skulle ock lätteligen häraf kunna blifva en följd, att de vidsträckta, odlingsbara mossarne af förvärfsbegäret gjordes till föremål för en öfverspekulation, så mycket vådligare som den kunde bedrifvas i ett ovanligt vidsträckt omfång och hvilken, med deraf följande reaktion, i längden ej kunde vara nyttig hvarken för jordegarna, för det ekonomiskt sunda, efter omsorgsfull pröfning beslutade odlingsarbete, hvilket staten vill befrämja, eller för landet och dess näringar i det stora hela.

Annorlunda blir naturligtvis förhållandet och vida mindre skäl att befara förhastade företags påbörjande förefinnes, om, i enlighet med Eders Kongl. Maj:ts förslag, det öfverlemnas åt den enskildes omtanke att anskaffa medlen till sjelfva odlingen. Nödig hänsyn till in-teckningshafvarnes säkerhet synes ock, på sätt här nedan sägs, påkalla, att lånebeloppet inskränkes till vattenaflednings- och afdikningskostnaden.

Deremot har Riksdagen ej ansett det lämpligt eller för ändamålets vinnande nödigt att, på sätt Eders Kongl. Maj:t föreslagit, bestämma fondens belopp till en viss, gifven siffra, eller att nu fatta beslut derom att fondens bildande skall fortsättas under en så lång tid som tio år. Riksdagen har ansett det vara till fyllest, om, utan fondens fastställande till ett på förhand bestämdt belopp, beslut nu fattades endast derom, i hvilken mån staten borde under den närmare tiden, t. ex. fem år, understödja det ifrågavarande odlingsarbetet inom landet. Det af Eders Kongl. Maj:t föreslagna årsbelopp 1,000,000 kronor finner Riksdagen, med hänsyn till de af myndigheterna lemnade upplysningar, visserligen ej vara för högt tilltaget, men äfven denna summa anser Riksdagen böra utgöra ett maximum för hvarje år, i följd hvaraf, och då ett någorlunda jemnt bedrivande af odlingsarbetet af flera skäl torde vara önskvärdt, Riksdagen ej kunnat lemna sitt bifall till den af Eders Kongl. Maj:t ifrågasatta bestämmelse att, om för något år ett så stort belopp icke för utlåning erfordrats, ett kommande års tillskott finge i samma mån höjas.

I sammanhang med föreskriften, att de för fondens bildande nödiga medel skola, i den mån inbetalningar å äldre lån icke dertill förslå, af Riksgäldskontoret förskjutas mot godtgörelse af ränta å förskotten, har Riksdagen ansett det böra stadgas, att sådan godtgörelse skall utgå från fonden och med det belopp, Riksgäldskontoret å de för dessa förskott använda medel i ränta erligger.

Enär annuiteterna under år 1884 å de nu utestående odlingslånen af Eders Kongl. Maj:t beräknats såsom en tillgång vid uppgörande af statsregleringen för samma år, har Eders Kongl. Maj:t ansett de till Statskontoret inflytande dylika annuiteter först från och med år 1885 böra till fonden ingå. Riksdagen har ej ansett lämpligt eller behöfligt att till år 1885 uppskjuta dessa annuiteters ingående till denna fond. Den nuvarande odlingsfonden har, som bekant, bildats genom användande af å riksstaten för ändamålet anvisade skattemedel, hvilka sålunda kapitaliserats. Ett sådant anslag till fonden å riksstaten för nästkommande år har ej begärts, hvaremot Eders Kongl. Maj:t föreslagit, att annuiteterna å odlingslånen från och med år 1885 skulle till fondens ändamål användas. Under nästkommande år skulle således ett undantagsförhållande uppkomma så till vida, att hvarken några andra än upplånta tillgångar för fonden anvisades, ej heller afkastningen af redan kapitaliserade dylika medel för ändamålet toges i anspråk. Riksdagen har ansett ett sådant förfarande, som skulle innefatta fondens bildande under nästa år uteslutande med upplånta medel, ej böra komma till använd-

ning med mindre än att verkligt behof sådant påkallade; och då, bland annat genom den af fullmäktige i Riksgäldskontoret anmälda konverteringen under innevarande år af 1868 års 5-procent statslån, en afsevärd besparing å riksstaten för år 1884 uppkommer, har Riksdagen funnit annuiteterna å odlingslån för år 1884 utan olägenhet kunna redan sistnämnda år för odlingslånefondens ändamål disponeras.

Vid innehållet af *mom. 1* har den ene af öfvan omförmälda motionärer anmärkt det enligt hans åsigt olämpliga deri att lånesökanden skulle förete fullständig plan öfver hela arbetet, således äfven odlingen, jemte beräkning öfver de så väl med torrläggningen som med odlingen förenade kostnader, ehuru icke ett öre erhöles som lån till denna senare. Riksdagen anser, i motsats härtill, det vara oeftergifligt, att utredning erhöles om jordens naturliga beskaffenhet och större eller mindre lämplighet för odling, samt att planen omfattar äfven odlingen, enär just denna senares ändamålsenliga utförande är ett vilkor för den säkerhet, som så väl för statsbidragens återbetalning som med hänsyn till in-teckningshafvarne är erforderlig. Med uttrycket »torrläggningen» i detta och tredje momenten af Eders Kongl. Maj:ts förslag afses, på sätt af statsrådsprotokollet framgår, *så väl vattenafledningen som afdikningen*, hvilken senare hittills vid låns beviljande i allmänhet ej tagits i beräkning. Riksdagen finner goda skäl vara anförda för behofvet af en förändring härutinnan så till vida, att låneunderstödet komme att bestämmas till beloppet af kostnaden för fullständig, ej blott vattenafledning, utan äfven afdikning medelst öppna diken.

Mom. 3 har Riksdagen funnit böra förtydligas, på sätt här nedan sägs.

I *mom. 4* har af Eders Kongl. Maj:t föreslagits en bestämmelse om minskning af beviljad lån med viss andel af uppkommen besparing och, i sammanhang härmed, om skyldighet för intressenterne att föra räkenskaper på sådant sätt, att den verkliga kostnaden för företaget må kunna säkert uppskattas. Motsvarande stadgande i *mom. 4* af Riksdagens skrifvelse till Kongl. Maj:t den 27 April 1881 (N:o 69) afser endast sådana arbeten, som understödjas med anslag utan återbetalnings-skyldighet. Då deremot i nu förevarande förslag är fråga om *lån*, hvilkas belopp det skulle bero af Eders Kongl. Maj:t att, efter föregången pröfning och med hänsyn tagen till i hvarje särskildt fall för handen varande förhållanden, bestämma; *då* vid åtskilliga företag, i hvilka en mängd, ofta med eget arbete bidragande delegare ingått, skyldigheten att föra räkenskaper knappast skulle kunna noggrant fullgöras utan besvär och kostnader, som ej stode i förhållande till den

ringa och ovissa fördelen för staten af sådana räkenskapers befintlighet; och *då* det i allt fall, vid sådana, af bolag eller dylika föreningar åvägbragta företag, der räkenskaper vore behöfliga, står Eders Kongl. Maj:t fritt att på grund af mom. 2, om skyldighet för vederbörande att underkasta sig de vilkor och kontroller, Eders Kongl. Maj:t pröfvar lämpliga, anbefalla sådana räkenskapers förande, har Riksdagen funnit ifrågavarande bestämmelse böra utgå.

Redaktionen af *mom. 5* (motsvarande mom. 4 i Riksdagens beslut) har Riksdagen ansett böra förtydligas på sätt här nedan sägs.

Beträffande *mom. 7* (mom. 7 äfven i Riksdagens beslut) har Riksdagen, enär särskild af Eders Kongl. Maj:t eller, efter erhållet nådigt bemyndigande, af Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen godkänd säkerhet måste ställas för hela företagens, således äfven odlingsarbetets, behöriga fullbordande, och det således synes obehöfligt och äfven torde vara obilligt att någon del af lånet skall innestå till dess hela arbetet är afsynadt och godkänt, ansett det vara fullt tillräckligt, om någon del af lånet innestår till dess vattenaflednings- och afdikningsarbetet är afsynadt och godkänt.

I fråga om bestämmelserna i *mom. 8 d* och *mom. 12* (motsvarande mom. 8 d) och 13 i Riksdagens beslut) har betänklighet uttalats beträffande den utsträckta tillämpning, som i följd af den föreslagna odlingslånefonden och nyss omförmälda bestämmelser komme att gifvas åt Kongl. förordningen den 20 Juli 1855, enligt hvilken säkerheten för odlingslånets förräntning och amortering komme att bestå deri att, sedan lånet antecknats i jordebok, kronan för de årliga afbetalnings- och räntebeloppen egde lika rätt i det hemman, hvilket lånet blifvit påfördt, som för annan afgäld eller ränta af fast egendom efter ty i 17 kap. 6 § Handelsbalken sägs, således bättre rätt än in-teckningshafvare.

Riksdagen har ej förbisett, att denna betänklighet förtjenar att allvarligt öfvervägas.

Den anmärkta olägenheten deraf att de gravationer, för hvilka en fastighet häftar, ej funnes antecknade på samma ställe, utan skulle uppsökas dels i in-teckningsprotokollet, dels i jordeboken, kunde må hända undanrödjas genom en föreskrift derom, att ifrågavarande anteckningar i jordeboken borde delgifvas vederbörande domhafvande för att införas i in-teckningsprotokollet och derefter i gravationsbevis inflyta.

Beträffande åter statens säkerhet för odlingslånen torde det ej vara möjligt att genom vanlig in-teckning inom visst belopp af taxeringsvärdet bereda densamma. Fondens förvaltning skulle härigenom så invecklas, bestyret med ansökningar om samt pröfning och behörigt

bevakande af inteckningar i en mängd större och mindre hemman och hemmansdelar skulle medföra sådana praktiska olägenheter, att tanken på landets uppodlings befrämjande genom låneunderstöd från staten antagligen måste öfvergifvas, om ej annan utväg för erforderlig säkerhets erhållande förefunnes. Blott den omständigheten, att i en komplex af fastigheter, som skulle i ett vidsträckt och gagnande odlingsföretag ingå, förekomme en enda hemmansdel, besvärad af inteckningar i större proportion till taxeringsvärdet än stadgadt blifvit, skulle, med inteckning såsom form för statens säkerhet, kunna göra hela odlingsföretaget om intet.

Emellertid torde, utan olägenhet för inteckningshafvare, den hittills använda och häfdvunna formen för statens säkerhet för odlingslån fortfarande kunna bibehållas. Så vidt Riksdagen har sig bekant, har ej någon olägenhet inträffat af 1855 års förordning. De grunder, hvarpå denna hvilar, gälla lika för de nu ifrågavarande odlingslånen som för de redan utlemnade lånen af enahanda beskaffenhet. Vådan för inteckningshafvarne, om en sådan antages förefinnas, skulle till och med vara mindre vid de nu ifrågasatta nya odlingslånen, än vid de äldre, med för dem gällande bestämmelser, *dels* därför att de äldre lånen endast afse *beredande* af odlingsföretag, under det att med de nya följer ovilkorlig skyldighet, för hvars fullgörande särskild säkerhet måste lemnas, att verkställa odlingen, *dels* till följd af den större visshet om företagets lyckliga genomförande, som genom det kraftigare understödet och den deraf följande fullständigare afdikningen samt genom vetenskapens framsteg och de skärpta kontrollerna onekligen beträffande de nya lånen förefinnes, *dels*, och hufvudsakligen, med anledning deraf att, under det lånebeloppet bestämmes till kostnadssumman endast för vattenafledningen och afdikningen, men härmed följer skyldighet för jordegaren att bekosta odlingsarbetet, hemmanets värde i följd häraf måste antagas ökas med ett belopp, vida större än det, för hvilket staten betingar sig förmånsrätt.

Denna förmånsrätt inträder ej förr än lånet blifvit fördeladt och fördelningen vunnit laga kraft samt uti jordeboken antecknats, och, såsom vid ärendets underdåniga föredragning inför Eders Kongl. Maj:t erinrats, bör man kunna vara viss derom att, innan denna vidlyftiga procedur fullbordats, torrläggningen och odlingsarbetet är färdigt och hemmanets ökade värde uppnådt.

För arbetets utförande enligt afslutadt kontrakt och för medlens återbäring, om mot kontraktet brytes, skall godkänd säkerhet ställas; likaledes skall godkänd borgen eller säkerhetshandling aflemnas för upp-

fyllande af den skuldförbindelse, som innefattar vederbörandes betalningsansvar intill dess anteckning i jordeboken egt rum; och i händelse afvikelse, utan vederbörlig tillåtelse, skett från den fastställda arbetsplanen, eller arbetet, utan af Eders Kongl. Maj:ts medgifvet anstånd, icke blifvit fullbordadt inom bestämd tid, eger Eders Kongl. Maj:tt att låta inställa all vidare utbetalning af statslånet samt återfordra hvad deraf uppburits; i hvilket fall den gifna säkerheten för kontraktets behöriga fullgörande naturligtvis kommer till användning.

Skulle, mot hvad Riksdagen anser, alla dessa, till säkerhet för så väl staten som inteckningshafvarne ledande bestämmelser anses ej göra till fyllest, återstår för inteckningshafvarne sjelfva möjligheten att bevaka sin rätt. De inteckningar i jordegendom, som ej äro ställda på uppsägning, torde vara jemförelsevis få, och för de inteckningar, hvilka äro ställda på viss, något aflägsen förfallotid, lärer förmånsrätten eller de förhållanden, som betingat medgifvande af den fixa förfallotiden, vara af den beskaffenhet, att den ifrågavarande säkerheten för odlingslånen ej på dem inverkar. Den tid, som måste förflyta mellan ett odlingsföretags påbörjande och de belöpande låneandelarnes anteckning i jordeboken med deraf följande förmånsrätt, är så lång, att inteckningshafvaren derunder har tillräckligt rådrum att, om han skulle anse sin rätt äfventyrad genom ett under statens kontroll till utförande ävägbragt odlingsarbete, tillgodose sina intressen, och särskildt åt hypoteksföreningarne har, enligt Kongl. förordningen den 26 April 1861, angående de allmänna grunder, som vid hypoteksföreningarnes bildande och framtida verksamhet skola till efterrättelse lända, förbehållits rätt att, om omständigheter yppas, som inverka till minskning af säkerheten för utlemnade lån, till återbetalning inom ett år uppsäga, efter omständigheterna, antingen hela beloppet eller större eller mindre del deraf, så vida lånets innehafvare ej kan lemna annan fullgod säkerhet i jordegendom till fyllnad i den förra.

Vid sådana förhållanden anser Riksdagen det med visshet kunna antagas, att, der en jordegare sjelf kan anskaffa medel till hela kostnaden för den enligt Eders Kongl. Maj:ts förslag honom åliggande odlingen, men icke dess mindre hans hemman skulle vara besväradt af inteckningar, på hvilkas beskaffenhet förmånsrätten för det endast till torrläggingskostnaden uppgående statslånet kunde inverka, jordegaren, hellre än att under sjelfva odlingsarbetet äfventyra uppsägning af inteckningar, före dess inledande träffade öfverenskommelse med sina inteckningshafvare, och att således i de fall, der inteckningshafvares säkerhet kunde vara oviss, hvarje särskild jordegares deltagande i od-

lingsföretaget i sjelfva verket komme att blifva beroende af inteckningshafvarnes samtycke. För att emellertid sätta inteckningshafvarne i tillfälle att, äfven om jordegaren ej skulle om det tillämnade företaget underrätta dem, sjelfve erhålla vetskap om detsamma och bevaka sin rätt, har Riksdagen i *mom. 6* här nedan intagit ett stadgande om odlingslånets behöriga kungörande i så väl allmänna tidningarne som länskungörelserna.

Statens rättighet till bästa förmånsrätt för odlingslån synes ock vara i sakens natur väl grundad. Genom granskning af arbetsplanen och bedömande af de på företaget inverkan omständigheter, genom noggrann kontroll öfver arbetets ändamålsenliga utförande och genom föreskrifvande af vilkor om säkerhet och dylikt, som tjena till att aflägsna möjligheten af osäkra odlingsföretags inledande med statsmedel, gör staten nemligen allt hvad på den kan ankomma för åstadkommande deraf, att hemmanets värde ökas på sätt ofvan blifvit sagdt, och att således ursprungliga förhållandet mellan hemmanets värde och säkerheten för inteckningarne ej i någon mån rubbas.

Beträffande *mom. 11* har Riksdagen ansett skyldighet att underhålla det med låneunderstöd utförda arbetet ej skäligen böra stadgas eller vara behöflig för längre tid än till dess samma låneunderstöd blifvit staten återgåldadt.

Bestämmelserna i *mom. 12*, angående ränta och amortering, hafva på de i statsrådsprotokollet derom anförda skäl synts Riksdagen lämpliga och ej föranledt annan erinran, än att en omredigering, på sätt motsvarande *mom. 12* här nedan utvisar, funnits böra ega rum; men med afseende å vigten af det stadgande, som förekommer i sista meningen af *mom. 12* i Eders Kongl. Maj:ts förslag, har Riksdagen ansett detsamma böra meddelas i ett särskildt *mom. 13*.

I fråga om det föreslagna bemyndigandet för Fullmäktige i Riksgäldskontoret beträffande erforderliga medels anskaffande, finner Riksdagen, lika med Eders Kongl. Maj:t, att, då de till fonden återbetalda kapitalbelopp ej skola användas till amortering af fondens skuld, utan åter utlånas i den sådant af behofvet påkallas, de obligationer, genom hvilkas försäljning medel åt fonden anskaffas, böra göras uppsägbara från långifvarens sida, men ställas att återbetalas viss kortare tid efter af Riksgäldskontoret verkställd uppsägning. I fråga om den del af Eders Kongl. Maj:ts förslag, som afser användning för odlingslånefonden af någon del af postsparbankens tillgångar, meddelar Riksdagen sitt beslut i den skrifvelse, Riksdagen till Eders Kongl. Maj:t aflåter till

svar å Eders Kongl. Maj:ts proposition om inrättande af nämnda post-sparbank.

Med anledning af ofvanberörda enskilda motioner återstår endast att tillägga, att fonden visserligen afser lika väl företag af mindre som af större omfattning och att vid lånemedlens disponerande hänsyn otvifvelaktigt, utan afseende å företagens omfång, kommer att i främsta rummet tagas till den jemförelsevis större eller mindre fördel, som af ett företag må vara att förvänta, men att någon skilnad, på sätt i den ena af dessa motioner ifrågasatts, i vilkoren för understödjande af större och af mindre odlingsföretag ej synts Riksdagen böra stadgas; hvaremot det, enligt de beslutade bestämmelserna, ju alltid står Eders Kongl. Maj:t öppet att vid lånens fördelning och lånebeloppens bestämmande taga hänsyn till det större eller mindre behof, som kan förefinnas.

Riksdagen har, med anledning af Eders Kongl. Maj:ts förevarande proposition, beslutat:

A) att en särskild fond bildas med ändamål att genom lån understödja odling af sankatrakter;

B) att de till Statskontoret inflytande annuiteter å odlingslånskola från och med år 1884 till och med år 1888 till denna fond ingå;

C) att under åren 1884 till och med 1888 Riksgäldskontoret skall, i mån af behof och uppå requisition af Eders Kongl. Maj:t, till fonden öfverlemna medel till så stort belopp, som jemte nyssnämnda, till fonden ingående annuiteter å odlingslån må kunna erfordras till fyllande af högst en million kronor årligen;

D) att Riksgäldskontoret skall af fonden erhålla godtgörelse för den ränteutgift, som, genom berörda medels öfverlemnande till fonden, för Riksgäldskontoret förorsakas;

E) att fonden skall af Statskontoret förvaltas;

F) att Eders Kongl. Maj:t skall ega att, i den mån fondens kapital och sedermera inflytande låneafbetalningar och räntebehållningar der-till lemna tillgång, å fonden anvisa lån för odling af sankatrakter, att utgå med högst en million kronor årligen enligt följande allmänna vilkor och bestämmelser:

Mom. 1. För hvarje odlingsföretag måste fullständig, af utredning angående jordens naturliga beskaffenhet och större eller mindre lämplighet för odling åtföljd plan till arbetets utförande jemte beräkning öfver de med så väl vattenafledningen och afdikningen som odlingen förenade kostnader vara uppgjord af sakkunnig person och hafva vunnit Eders Kongl. Maj:ts fastställelse.

Mom. 2. Vederbörande, som erhåller lån, är underkastad alla de vilkor och kontroller, som af Eders Kongl. Maj:t pröfvas lämpliga och nödiga.

Mom. 3. Lånet kan af Eders Kongl. Maj:t bestämmas till hela det belopp, hvartill enligt den fastställda arbetsplanen kostnaden för vattenafledningen och afdikningen beräknas komma att uppgå; skolande låntagaren genom kontant tillskott, materialier, arbete eller annat bidrag bestrida hvad till hela odlingsföretagets fullbordande kan erfordras utöfver det lemnade lånebidraget.

Mom. 4. Med den, som mot åtnjutande af statslån åtager sig ett odlingsföretag, skall kontrakt i vederbörlig ordning afslutas samt af Eders Kongl. Maj:t eller, efter erhållet bemyndigande, af Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen godkännas. Kontraktet skall innefatta förbindelse för låntagaren dels att, i noggrann öfverensstämmelse med den fastställda arbetsplanen och under skyldighet att dervid vara underkastad vederbörandes kontroll, påbörja och fullborda så väl vattenafledningen och afdikningen som äfven odlingsarbetet inom viss bestämd tid, utan att vidare väcka anspråk på ytterligare bidrag af allmänna medel, och dels att genom egna tillskott utgöra hvad som utöfver statslånet kan erfordras.

Mom. 5. För fullgörande af sådant kontrakt äfvensom för de lyftade statsmedlens återbäring, i fall mot kontraktet brytes, skall ställas sådan säkerhet, som af Eders Kongl. Maj:t eller, efter erhållet nådigt bemyndigande, af Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen godkännes.

Mom. 6. Sedan det i mom. 4 omförmälda kontrakt afslutats och säkerhet enligt mom. 5 blifvit stäld, bör Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen derom underrätta Statskontoret; hvarefter det åligger Statskontoret att ofördröjligen låta dels i allmänna tidningarne tre gånger, dels ock genom Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i vederbörande länskungörelser en gång införa kungörelse om odlingslånets beviljande, i hvilken kungörelse de hemman och hemmansdelar, å hvilkas egor odlingsföretaget kommer att utföras, skola uppgifvas.

Mom. 7. Lånet må ej till någon del utbekommas förr, än arbetsföretaget blifvit börjadt, hvarefter medlen få successivt och i mån af arbetets fortgång lyftas vid de terminer, som i kontraktet finnas utsatta eller särskildt blifvit bestämda; börande, såvida icke Eders Kongl. Maj:t, med afseende å särskilda förhållanden, pröfvar skäligen annorlunda förordna, någon del af lånet i Statskontoret innestå, intill dess vattenaflednings- och afdikningsarbetet är afsynadt och godkändt.

Mom. 8. Lånen skola från Statskontoret utbetalas antingen omedelbart eller ock genom Eders Kongl. Maj:ts vederbörande Befallningshafvande; börande, innan större eller mindre del af beviljad lån utbetalas, hos Statskontoret företes:

a) om arbetets utförande i enlighet med mom. 4 afslutadt och godkänt kontrakt;

b) godkänd, i mom. 5 omförmäld säkerhetshandling för samma kontrakts fullgörande eller medlens återbäring;

c) behörigt intyg att arbetet är börjad;

d) en till Statskontoret eller ordres stäld, af nämnda kontor godkänd skuldförbindelse, som skall innefatta vederbörandes betalningsansvar, intill dess lånet, jemlikt Kongl. kungörelserna af den 13 Juni 1845 och den 3 November 1848, blifvit fördeladt på de hemman, hvilka för återbetalningen skola ansvara, och fördelningen vunnit laga kraft samt uti jordeboken på föreskrifvet sätt antecknats; och

e) af Statskontoret godkänd borgen eller säkerhetshandling för den afgifna skuldförbindelsens uppfyllande.

Mom. 9. De låne- och säkerhetshandlingar, som för låneunderstöds utbekommande till Statskontoret aflemnats, förblifva uti Statskontorets vård; dock skola sådana handlingar, som vederbörande embetsmyndigheter kunna blifva i behof att begagna, till dem på behörig requisition utlemnas.

Mom. 10. I händelse afvikelse, utan dertill erhållen vederbörlig tillåtelse, skett från den fastställda arbetsplanen, eller arbetet, utan af Eders Kongl. Maj:t medgifvet anstånd med detsammas utförande, icke blifvit fullbordadt inom därför bestämd tid, ankommer på Eders Kongl. Maj:t att låta inställa all vidare utbetalning af statslånet samt återfordra hvad deraf uppburits, att på en gång eller successivt till Statskontoret inbetalas inom den tid, som bestämmes af Eders Kongl. Maj:t. Statskontoret bör tillse, att sådan inbetalning ingår i vederbörlig ordning, och skall det åligga vederbörande att å sålunda lyftade och återburna medel jemväl erlagga fem procent årlig ränta från lyftningsdagen, till dess återbetalning sker.

Mom. 11. Alla med låneunderstöd utförda arbeten skola, så länge någon del af lånet återstår ogulden, af den eller dem, det åligger, vederbörligen underhållas.

Mom. 12. Å den af Eders Kongl. Maj:t bestämda lånesumman erlägges de första fem åren från första lyftningsdagen icke någon ränta eller kapitalafbetalning, men å de under tiden lyftade belopp beräknas fem procent årlig ränta, hvilken vid de fem årens slut lägges till den

beviljade lånesumman. Å det sålunda uppkommande beloppet erlägges från och med sjetten året tills lånet blifvit slutbetaladt en annuitet af tio procent, deraf som ränta räknas fem procent å oguldna kapitalbeloppet.

Sedan odlingslån blifvit på vederbörande hemman fördeladt och i jordebok antecknadt, eger jordegare, som sådant önskar, att, oberoende af det här ofvan stadgade återbetalningssätt, när som helst under lånetiden sex månader efter hos Statskontoret gjord uppsägning inbetala hela det på hans hemman belöpande skuldbelopp jemte all derå upplupen, ogulden ränta.

Mom. 13. I afseende på sättet och ansvarigheten för de i näst föregående moment omförmälda inbetalningars verkställande böra lända till efter rättelse ofvan åberopade Kongl. kungörelser af den 13 Juni 1845 och den 3 November 1848.

Mom. 14. Alla kostnader af hvad namn de vara må, som i följd af erhållna lån föranledts för Statskontoret, skola utan undantag bestriidas eller godtgöras af låntagaren; samt

G) att Fullmäktige i Riksgäldskontoret bemyndigas att, för beredande af den tillgång till de Riksgäldskontoret åliggande försträckningar till ifrågavarande fond, som kan erfordras utöfver hvad enligt särskilda beslut må blifva för sådant ändamål till Riksgäldskontoret öfverlemnadt, i mån af behof försälja obligationer i svenskt mynt, ouppsägbara från långgifvarens sida, men ställda att återbetalas viss kortare tid efter af Riksgäldskontoret verkställd uppsägning, med rätt tillika för Fullmäktige att bestämma dessa obligationers valörer, räntefot och uppsägningstid.

I den till innevarande Riksdag aflåtna propositionen angående statsverkets tillstånd och behof föreslog Eders Kongl. Maj:t Riksdagen att till understödjande af sådana myrutdikningar och vattenaftappningar, som företrädesvis afsåge att minska frostländigheten, för år 1884 anvisa 150,000 kronor; och förklarade i sammanhang dermed Eders Kongl. Maj:t sig vilja framdeles föreslå de vilkor, hvarunder anslag från denna fond skulle kunna erhållas.

I sådant afseende har, i den här ofvan först omförmälda propositionen af den 6 sistlidne Mars Eders Kongl. Maj:t föreslagit Riksdagen besluta:

att beloppet, 150,000 kronor, må användas till understödjande medelst anslag utan återbetalningsskyldighet af torrläggning utaf sådana vattensjuka marker, som utan att kunna med fördel odlas sprida frostska-
dador öfver omgifvande nejd;

att anslaget må utgöra högst en tredjedel af den beräknade kostnaden för torrläggningsföretaget; samt

att för erhållande af dylikt anslag må gälla enahanda vilkor, som blifvit af Eders Kongl. Maj:t i nädiga propositionen angående statsverkets tillstånd och behof föreslagna för erhållande af statsbidrag till andra allmänna arbeten.

Af det vid sistnämnda Kongl. proposition fogade statsrådsprotokoll för den 6 nästlidne Mars inhemtas, att vid ärendets föredragning erinrats, hurusom ifrågavarande fond för närvarande vore beständ till enahanda belopp, 150,000 kronor, som för år 1884 äskats. Fonden vore nu så fördelad, att 80,000 kronor utginge såsom anslag och 70,000 kronor såsom lån. Då med denna fond afsåges att understödja utdikningar af sådan mark, som äfven efter arbetets utförande, åtminstone under den närmaste framtiden, vore otjenlig till odling och således för egaren utan värde, men hvilken mark genom de derifrån härflytande frostska-
dador hade det mest förderliga inflytande på den omgifvande nejden och der växande gröda, samt förty arbeten af förevarande beskaffenhet medförde jemförelsevis mindre nytta för den jordegare, som utförde arbetet, än för egarne af angränsande fält, syntes det ej lämpligt att understödja dylika torrläggningsföretag genom lån, hvarvid borde förutsättas, att den lånande genom företaget blefve satt i stånd bära ökade utgifter och derigenom att återgälda det erhållna lånet, utan borde de medel, som Eders Kongl. Maj:t för detta ändamål äskat, och som kunde vara af Riksdagen därför anvisade, utgå som anslag.

Såsom synes, är ifrågavarande fonds ändamål enligt det Kongl. förslaget i viss mån ett annat än tillföre. De nu i liknande syfte anvisade medel skola utgå för företag, som »företredesvis» afse att minska frostländigheten, men i hvilka äfven odling vanligen torde hafva ingått. Det nu begärda anslaget åter skulle användas till understöd-
jande af torrläggning utaf sådana vattensjuka marker, som utan att kunna med fördel odlas sprida frostska-
dador öfver omgifvande nejd. Vid sådant förhållande finner Riksdagen sig nu kunna bevilja fondens anvisande utslutande såsom anslag utan återbetalningsskyldighet, helst förvaltande, samtidigt och med olika lånevilkor, af så väl någon del af denna fond såsom lån som ock den här ofvan omförmälda odlingslåne-
fonden skulle kunna leda till svårigheter och oegentligheter.

Med anledning af det nu mera begränsade syftemålet med fonden finner dock Riksdagen ett belopp af 100,000 kronor vara tillräckligt, hvarigenom i allt fall en höjning med 20,000 kronor skulle uppkomma i det belopp, som hittills utgått såsom anslag utan återbetalnings-skyldighet.

Riksdagen har alltså på det sätt bifallit Eders Kongl. Maj:ts ifrågavarande förslag, att Riksdagen för år 1884 anvisat ett belopp af 100,000 kronor till understödjande medelst anslag utan återbetalnings-skyldighet af torrläggning utaf sådana vattensjuka marker, som utan att kunna med fördel odlas sprida frostsador öfver omgifvande nejd, samt vidare beslutat:

att anslaget må utgöra högst en tredjedel af den beräknade kostnaden för torrläggningsföretaget; samt

att för erhållande af dylikt anslag må i tillämpliga delar gälla enahanda vilkor, som enligt Riksdagens skrifvelse till Eders Kongl. Maj:t den 27 April 1881 (N:o 69) blifvit bestämda.

Hvilket allt Riksdagen härmed får för Eders Kongl. Maj:t tillkännagifva.

Med undersåtlig vörndnad.

Stockholm den 11 Juni 1883.